

K VIRTUALIZÁCIÍ PRÁVNÝCH PREDPISOV PROSTREDNÍCTVOM ESBÍRKY¹

ON THE VIRTUALISATION OF LEGISLATION VIA THE ECOLLECTION

Andrej Krištofik²

<https://doi.org/10.33542/SIC2023-2-02>

ABSTRAKT

Proces virtualizácie opisuje takú zmenu v predmetnom fenoméne, pri ktorej dochádza k odstraňovaniu, či inej zmene formálnych znakov, za súbežného zachovania podstaty tohto fenoménu. Pre tento proces poskytujú vhodné prostredie najmä informačno-komunikačné technológie, i keď nepredstavujú jeho definičný znak. S ich využitím je možné virtualizovať mnohé fenomény „aktuálneho“ sveta a s týmto oslobodením od formálnych znakov ho v nejakom smere zlepšiť. To je v určitej rovine i myšlienka navrhovanej elektronickej promulgácie práva v Českej republike, resp. navrhovaného projektu eSbírka, ktorá by mala práve vďaka odstránením formálnym znakom posilniť mnohé iné znaky tvoriace podstatu promulgácie a normotvorby, ako je aktuálny jazyk a prístupnosť a prehľadnosť platného práva, či dokonca umožniť platnému právu „kyberneticky“ reagovať na zmeny regulovaného prostredia.

ABSTRACT

The process of virtualization describes a change in the phenomenon in question in which the formal features are removed or otherwise altered, while preserving the essence of the phenomenon. Information and communication technologies, in particular, provide a suitable environment for this process, although they do not constitute its defining feature. Using them, it is possible to virtualise many phenomena of the 'actual' world and, with this freedom from their formal features, to improve upon them. This is, in a way, also the idea of the proposed electronic promulgation of law in the Czech Republic, or the proposed eCollection project, which should, precisely by removing formal features, strengthen many other features that constitute the essence of promulgation and law making, such as actual language and the accessibility and clarity of the applicable law, or even enable the applicable law to "cybernetically" respond to changes in the regulated environment.

I. ÚVOD

Postupný rozvoj informačných technológií a obecnej informatizácie našej spoločnosti so sebou často prináša úvahy o nových výzvach, ktoré právu kyberpriestor (údajne) prináša. Naproti tomu však stoja hlasy tvrdiace pravý opak, teda že súčasné právo je dostatočne vybavené na to znášať výzvy kyberpriestoru a v skutočnosti ich za nové nemožno označovať.³ Je však jasné, že

¹ Tento článok vznikol na Masarykovej univerzite v rámci projektu "Právo a technológie XI" číslo MUNI/A/1293/2022 podporeného z účelovej podpory na špecifický vysokoškolský výskum poskytovanej Ministerstvom školstva ČR v roku 2023.

² Mgr., Masarykova univerzita, Brno, Právnická fakulta, Česká republika
Masaryk University, Brno, Faculty of Law, Czech republic.

³ POLČÁK, R. et al.: Virtualizace právních vztahů a nové regulatorní metody v pozitivním právu. *Právník*. 2019, č. 1, s. 86.

informatizácia spoločnosti prináša minimálne nové možnosti, a to aj pre právo, resp. v prípade tejto eseje pre právne predpisy.

Jednou z týchto možností, ktorá je vhodne zabezpečená prostriedkami informačnej spoločnosti, i keď na ne nemusí byť nutne naviazaná je aj virtualizácia právnych predpisov. Právne predpisy, ako vyjadrenie a komunikácia normy, disponujú celým rádom formálnych znakov, ktoré by virtualizáciou mohli byť odstránené.

Prvá časť práce sa bude zaoberať definíciami, teda opisom procesu virtualizácie ako formy abstrakcie ako aj vydefinovaním pojmových znakov právneho predpisu, nakoľko práve ich naplnením sa právny predpis stáva dokonalou komunikáciou normy. Následne bude rozobratá možnosť virtualizácie týchto znakov, ktorá by mala viesť k určeniu záveru, či je virtualizácia týchto pojmových znakov schopná viesť k zdokonaleniu komunikácie normy jej adresátom prostredníctvom (virtualizovanej) promulgácie, a ak áno, určiť či sa jedná o všetky definičné prvky, ktoré budú benefitovať z vlastnej virtualizácie, alebo sa jedná len o niektoré z nich, prípadne načrtnúť postup akým by k tomu malo dochádzať. Tento postup, ako aj demonštrácia virtualizácie vybraných znakov bude následne overená a demonštrovaná na príklade pripravovaného projektu eSbírky, ako procesu virtualizácie právneho predpisu, a budú predstavené niektoré aspekty tohto projektu a možné benefity vyplývajúce z jeho virtuálnej povahy. S ohľadom na demonštráciu na príklade českej eSbírky, ktorá sa stále nachádza v prípravnej fáze, bude k upresneniu niektorých zákonných požiadaviek využívaný český právny rámec. Ten sa však v relevantných ohľadoch príliš nelíši od toho slovenského.

II. POJMY

1. K pojmu virtualizácia

Jedným z dvoch hlavných pojmov tézy tejto práce je pojem virtualizácie. Virtualizácia, resp. slovo virtuálny, je často v hovorovej reči vnímané v inom význame, než toto slovo má, a aké mu je možno prisudzovať na základe jeho etymológie, a ako bude chápané v tejto práci.

Je to nielen hovorová reč, ktorá tento pojem spája s počítačovými technológiami a niečím čo existuje výhradne v ich digitálnom priestore, ale aj výkladový slovník českého jazyka, ktorý si slovo "virtuální" vysvetľuje ako "zdanlivý, neskutočný, (doposiaľ) neexistujúci"⁴. Prípadne sa môžeme často stretnúť s tým, že je tento pojem (nesprávne) definovaný ako opak reálneho a skutočného.

Zhora spomenutá definícia virtuálneho ako doposiaľ neexistujúceho je vo svojej podstate správna, no jej strohosť môže viesť práve k nevhodnému pochopeniu, aké momentálne v hovorovej reči prevláda. S definíciou „doposiaľ neexistujúceho“ pracuje aj Lévy, ten ju však (podstatne) rozširuje o dôvetok, kedy virtuálny predstavuje možný (teda doposiaľ neexistujúci), ktorý je zároveň zhodný s reálnym a ich rozdiel leží v (ne)existencii. Realizácia možnosti, obsiahnutej vo virtuálnom, potom nie je vytváraním v pravom slova zmysle.⁵

Takáto definícia, ako na to upozorňuje aj Lévy, sa zameriava na presun od virtuálneho k reálnemu.⁶ V kontexte tohto príspevku, resp. v kontexte virtualizácie (tvorby) právnych predpisov, je však omnoho podstatnejší proces opačný, teda presun od reálneho k virtuálnemu. V tomto smere plynutia procesu poskytuje vhodnú definíciu Polčák, ktorý virtualizáciu opisuje ako proces zásadnej zmeny formálnych znakov za súčasného zachovania podstaty virtualizovaného

⁴ Slovník cizích slov. Vyd. 2. Praha: Baronet, 2005. ISBN 80-7214-797-8. s. 358.

⁵ LÉVY, P.: *Becoming Virtual, Reality in the Digital Age*. New York: Plenum Trade. 1998, s. 24.

⁶ *Ibid.*, s. 16 – 17.

fenoménu.⁷ Dôvod súčasnej zámery významu slova s pojmom digitalizácie, či iných konceptov súvisiacich s informačnými technológiami potom vníma ako dôsledok, takmer výhradnej, vhodnosti takýchto technológií k procesu virtualizácie.

Informačné technológie sú zrejme vhodným prostriedkom k virtualizácii právnych predpisov a ich využitie v tomto procese bude zvažované aj ďalej v príspevku, no naďalej platí, že sa jedná len o najvhodnejší prostriedok, nie definičný prvok, pričom nezávislosť virtualizácie na (informačných) technológiách je obecné zrejme už len zo skutočnosti, že virtualizácia ako forma abstrakcie fenoménu bola známa už antickým grékom.⁸

Lévy o virtualizácii uvažuje ako o oprostí javu od jeho zakotvenia v priestore a čase.⁹ K tomu, a obecné ako vhodný príklad virtualizácie (v práve), možno uviesť *virtuálne* súdy. Tie odstraňujú niektoré zo svojich formálnych prvkov, akými je napríklad upustenie od, často súdnou symbolikou opradeného, miesta konania, či dokonca od časovej synchronicity prístupu strán, tie sa teda fakticky naraz nikdy nestretnú ani virtuálne. Zároveň však zachovávajú podstatu súdneho procesu, ktorou je autoritatívna aplikácia práva, ktorej výsledok je rovnaký bez ohľadu na virtuálnosť procesu.

2. K pojmu právneho predpisu

Druhým z pojmov podstatných pre túto prácu je pojem právneho predpisu. Právny predpis, teda obecné záväzný písaný normatívny právny akt legislatívneho orgánu, ktorému bola k takému zverená právomoc ústavou,¹⁰ môžeme za dokonalý považovať vtedy, ak dokonale naplní všetky svoje definičné znaky. Právna norma disponuje vlastnými definičnými znakmi, za ktoré sa v českom prostredí zvyknú označovať najmä hypotéza, dispozícia a sankcia (prípadne ich negácie).¹¹ Takáto definícia je však často označovaná za nevhodnú, či zastaralú¹² a štruktúrna definícia pracuje s termínami podmieňujúcej a podmienenej časti normy.¹³ Právny akt, nie je možné zamieňať s pojmom právnej normy, tá je ním len komunikovaná.¹⁴

Z takejto definície vzťahu právnej normy a právneho aktu (predpisu), je zjavný aj jej účel - teda komunikácia normy. Tá je zaisťovaná formou promulgácie, ktorej bližším účelom je komunikácia normy, ktorá je chápaná nie len ako jednoduché "prinesenie" textu, ale najmä ako komunikácia normatívnych požiadaviek, ktoré na adresáta normy kladie suverén - teda jej pôvodca.¹⁵

Šín tiež radí promulgáciu, resp. náležitú zákonnú publikáciu, medzi definičné znaky právneho predpisu. Ďalej k nim radí tiež (zákonnú) formu; zákonnú procedúru prijatia; skutočnosť, že pôvodcom je orgán, ktorý je k takému oprávnený; a posledne obecnú záväznosť, oficiálnosť a formálnosť dokumentu, ktorý normu obsahuje, resp. popisuje pravidlá chovania, ktoré predmetní norma po adresátovi požaduje.¹⁶

Otázka virtualizácie právneho predpisu neleží výhradne vo finálnej konštrukcii predpisu ale aj v procese jeho tvorby. Proces tvorby (dokonalého) právneho predpisu má potom podľa Šína vlastné definičné prvky, resp. podmienky. Mnohé z nich sa prekrývajú s definičnými prvkami právneho

⁷ POLČÁK, R.: *Pojem a metoda práva informačních technologií*. In: Polčák, R. et al. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 9.

⁸ *Ibid.*, s. 7.

⁹ LÉVY, P.: *Becoming Virtual*. s. 72- 74.

¹⁰ ŠÍN, Z.: *Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika*. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 14.

¹¹ *Ibid.*, s. 11.

¹² KNAPP, V. et al.: *Tvorba práva a její současné problémy*. Praha: Linde, 1998, s. 105.

¹³ ŠÍN, Z.: *Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika.*, s. 11.

¹⁴ *Ibid.*, s. 14.

¹⁵ POLČÁK, R.: *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, s. 209.

¹⁶ ŠÍN, Z.: *Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika*. s. 14.

predpisu, teda v podstate tento (ideálny) postup má následne viesť k (ideálnemu) predpisu. Tieto metodické predpoklady tvorby sú najmä a) obecná záväznosť a stabilita, b) zrozumiteľnosť, c) jednota a súlad, d) jazyk a e) realnosť a racionalita¹⁷ vytváraného právneho predpisu.

III. VIRTUALIZÁCIA PRÁVNÝCH PREDPISOV

Nakoľko bol v predchádzajúcich častiach čitateľovi poskytnutý krátky prehľad o právnom predpise a jeho definičných znakoch, ako aj o procese virtualizácie, nasledovať by mala syntéza, teda posúdenie, aké z jednotlivých opísaných elementov by mohli z procesu virtualizácie benefitovať.

Medzi jednotlivými definičnými prvkami normy môžeme teda v zásade rozlíšiť tie, ktorých súčasný stav je natoľko abstraktný, že ich ďalšia transformácia v podobe virtualizácie by nebola prínosná, ako je tomu napríklad u podmienky záväznosti právneho predpisu, či podmienky zmocnenia telesa, ktoré má právomoc právny predpis vydať.

Naproti tomu potom stoja definičné prvky, ktoré sú zložené aj z určitých formálnych prvkov, a teda sú u nich na mieste úvahy o *transformácii jedného módu bytia v mód iný*.¹⁸ Zhora naznačeným vhodným znakom (ideálneho) právneho predpisu je napríklad promulgácia.

1. Virtualizácia promulgácie

Pri úvahe o promulgácii a jej virtualizácii je vhodné sa pozrieť na jej aktuálny stav, teda ten ležiaci v opozícii stavu virtuálneho a na zmysel, či podstatu promulgácie, nakoľko je to tá časť ktorá by mala byť v procese virtualizácie zachovaná. V podstate by sme teda mali vykonať určité dekonštruktivistické cvičenie, ako takúto úvahu nad virtualizáciou označuje Polčák.¹⁹

Verejnnosť nie je len definičným znakom právneho predpisu, no Ústava stanovuje vyhlásenie zákona ako podmienku jeho platnosti.²⁰ Šín vníma účel promulgácie na dvoch úrovniach. Jednako sa má jednať o naplnenie ústavnej podmienky platnosti a jednako sa má jednať o oznámenie (obsahu) predpisu širokej verejnosti, čím sa stáva predpis známy (a ako Šín ďalej upozorňuje, zakladá to nemožnosť obrany neznalosťou zákona).²¹

Toľko k podstate virtualizovaného fenoménu, teda k časti ktorú je potrebné pri procese virtualizácie zachovať. K formálnym znakom, teda tým ktoré v tomto procese odstraňujeme, prípadne nahrádzame, sa najprv vyjadruje Ústava v článku 52. Tento článok je následne prevedený zákonom o č. 545/1992, o Sbírcе zákonů. Účelom zákona, a obzvlášť potom Zbierky zákonov, je zverejnenie ("otištění") textu zákona v oficiálnej úradnej zbierke. Zákon tiež obsahuje rôzne pravidlá vydávania samotnej Zbierky a k jej publikácii zmocňuje redakciu Zbierky zákonov.²² Hlavným formálnym znakom, ktorý by mohol byť (k lepšiemu výsledku) virtualizáciou odstránený je teda vyhlásenie prostredníctvom oficiálnej tlačenej Zbierky zákonov.

V momentálnom stave existujú určité indície k prínosu virtualizácie. Jednako je to sám zákon, ktorý sa odkazuje na možnosť a vhodnosť voľby iných informačných kanálov na oboznamovanie verejnosti, ako napríklad služby Twitter ako tomu bolo pri oznamovaní vládnych nariadení počas pandémie, ktoré však nemôžu nahradiť publikáciu v Zbierke. O krok ďalej je potom reálna situácia narábania s právnymi informáciami, kedy pemzum právnych predpisov a roztrieštenosť ich

¹⁷ ŠÍN, Z.: *Metodické a technické otázky tvorby právnych predpisů*. In.: Knapp, V. et al. *Tvorba práva a její současné problémy*. s. 102 - 104.

¹⁸ LÉVY, P.: *Becoming Virtual, Reality in the Digital Age*. s. 16.

¹⁹ POLČÁK, R. et al.: *Právo informačních technologií*. s. 9.

²⁰ ŠÍN, Z.: *Právní regulace vyhlášení právnych předpisů*. In.: Knapp, V. et al. *Tvorba práva a její současné problémy*. s. 236.

²¹ ŠÍN, Z.: *Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika*. s. 7.

²² ŠÍN, Z.: *Právní regulace vyhlášení právnych předpisů*. In.: Knapp, V. et al. *Tvorba práva a její současné problémy*. s. 239.

čiastkovej publikácie, či obecne neprehľadnosť "analogovej" publikácie vedie k situácii v ktorej sú primárnym zdrojom komunikácie noriem rôzne súkromné promulgácie.²³ Tie samozrejme majú rôzne formy, buďto rovnako tlačené, tzv. "Úztká", ktoré v podstate riešia problém s roztrieštenosťou promulgácie noviel zákonov, alebo čo je v našom prípade zaujímavejšie, rôzne elektronické zdroje ako právne informačné systémy typu Beck, či ASPI.

Od takéhoto spôsobu súkromnej promulgácie, resp. spôsobu komunikácie obsahu noriem, k (oficiálnej) promulgácii je potom už len, aspoň technicky, jednoduchý krok spočívajúci v zákonnom prepožičaní promulgačných účinkov aj takémuto spôsobu, resp. obdobnému, ktorý bude štátom garantovaný v podobe eZbierky. Prínos virtualizácie pre ideálny právny predpis v tomto prípade teda spočíva najmä vo väčšej prehľadnosti platného práva a jeho lepšej dohľadateľnosti adresátmi noriem, ktoré komunikuje. Takýto záver je priamo podporený práve spomínanou popularnosťou alternatívnych informačných zdrojov práva, prípadne komparatívnym pohľadom na iné národné eZbierky, ktoré majú promulgačný účinok a čo do štruktúry a funkcionality vlastného informačného systému často čerpajú práve z obdobných súkromných informačných systémov. Takáto virtualizácia v podobe určitej eZbierky môže ešte prinášať aj ďalšie výhody, o ktorých bolo pojednané pri rozbere pojmu ideálneho predpisu, v podobe lepšej aktualizovateľnosti.²⁴

2. Virtualizácia a aktualizácia

Ďalšími vlastnosťami, ktoré by mal ideálny právny predpis mať, a u ktorých dáva zmysel sa o nejakej ďalšej forme abstrakcie baviť je jazyk, resp. zrozumiteľnosť, jednota a vzájomný súlad všetkých noriem (ktoré z časti súvisia s predchádzajúcou časťou).

Tieto kategórie v zásade samé vyjadrujú svoju podstatu, teda to čo na konci procesu virtualizácie musí zostať zachované, ideálne vo vhodnejšej forme, teda tak aby proces virtualizácie neexistoval „sám pre seba“.²⁵ Podstatu požiadavky na jazyk Šín stotožňuje s požiadavkou na zrozumiteľnosť predpisu. Ďalej potom nad ich ideálnou formou uvažuje jednako ako nad jazykom ktorý je moderný a vyvaruje sa archaizmom a výrazom s nejasným významom, a jednak ako nad presnou formuláciou prostou zložitých súvetí, či rôznych viacvýznamových formulácií.²⁶

Otázkou k posúdeniu teda je, či je možné zlepšiť tieto (informačné) vlastnosti jazyka pomocou nejakej formy virtualizácie. Každá z vlastností, ktoré podľa Šína má jazyk mať nás najprv vedie k úvahe o inom druhu virtualizácie, resp. inom výsledku. Úvahy o presnom vyjadrení účelu normy nás vedú k formalizovanému (symbolickému) jazyku, ako je to časté napríklad v prostredí logiky.²⁷ Pokusy o vytvorenie presného a znakovito formalizovaného (obecného) jazyka nie sú rozhodne ničím novým.²⁸ Ak tieto pokusy nestroskotali skôr, veľkú prietž im neskôr učinil Gödel so svojím teorémom neúplnosti.²⁹ Tento záver však ešte nutne nemusí byť úplne neprierodným pre právo.

²³ POLČÁK, R.: *Internet a proměny práva*. s. 207 - 208.

²⁴ Aktualizovateľnosti v zmysle rýchlejšieho uverejňovania a narábania s práve platnou úpravou.

²⁵ K tomu viz napr. Susskindovu úvahu o virtualizácii súdov, ku ktorej by malo dochádzať len za predpokladu, že jej výsledkom bude zlepšenie niektorého z, v súčasnosti nedostačujúcich, faktorov, ako napríklad lepšia prístupnosť spravodlivosti a podobne. SUSSKIND, R.: *Online courts and the future of justice*. Oxford: Oxford University Press, 2019. DOI: 10.1093/oso/9780198838364.001.0001.

²⁶ ŠÍN, Z.: Metodické a technické otázky tvorby právnych predpisů, in.: Knapp, V. et al.: *Tvorba práva a její současné problémy*. s. 104.

²⁷ K tomu viz napr. WITTGENSTEIN, L.: *Tractatus logico-philosophicus*. Praha: Oikoymenh, 2007. v ktorom sa Wittgenstein snaží predložiť, a vyriešiť, tézu, že všetky filozofické problémy sú v podstate „iba“ problémom jazyka, čo sa snaží prekonať využitím umelého symbolického jazyka v ktorom sú predstavené všetky úvahy v diele. Prípadne cf. spôsob komunikovania informácií vo Wittgensteinovom formalizovanom jazyku LOPES, F.: *Information Theory and Logical Analysis in the Tractatus Logico-Philosophicus*. Philosophia, roč. 51, č. 1, s. 217 – 253. DOI: 10.1007/s11406-022-00516-w.

²⁸ POLČÁK, R.: *Internet a proměny práva*. s. 166 - 171.

²⁹ BULDT, B.: *The Scope of Gödel's First Incompleteness Theorem*. LOGICA UNIVERSALIS, roč. 8, č. 3 – 4, s. 499 – 552. DOI: 10.1007/s11787-014-0107-3.

Jednako je tu rozdiel medzi absolútnou virtualizáciou jazyka, a funkčnou virtualizáciou, teda takou ktorá síce nepredstavuje komplexný uzavretý systém no pre potreby práva je postačujúca.³⁰ A jednako rôzne prekážky ktoré stáli v ceste absolútnej virtualizácii jazyka jednoducho nie sú problém pre právo, ako napríklad problém metafory.

Aj za vzdialeného predpokladu, žeby sa podarilo takýto formálne (takmer) dokonalý systém vytvoriť, je jednako otázne či by sa len otázka zákonnej neurčitosti nepresunula na orgán aplikujúci právo v predmetnom prípade, a jednako či by v konečnom dôsledku neurobilo právo o to horšie poznateľné pre širokú verejnosť, a jeho znalosť by bola výsost'ou výhradne ľudí k tomu formálne vzdelaných.³¹ V takom prípade sa však ešte ponúka druhý variant virtualizácie jazyka a to zameraný nie na jeho čo možno najväčšiu mieru určitosti ale na jeho čo najširšiu zrozumiteľnosť. Už teraz sú niektoré normatívne požiadavky verejnosti komunikované vo forme piktogramov, práve pre ich väčšiu zrozumiteľnosť, na miestach ako napríklad rôzne azylové domy, kde je možné aj navzdory jazykovým bariéram takýmto spôsobom komunikovať všetko od denného režimu zariadenia až po možnosť právneho poradenstva. Ani takýto druh virtualizácie však nemožno považovať za dokonalý, či dokonca ani za vhodný s výnimkou niektorých špecifických prípadov, a to pre jeho informačnú stratovosť. Komunikovať zákaz vstupu so zmrzlinou je predsa len niečo iné ako zaknihovávanie cenných papierov.

Ďalšou z požiadaviek na jazyk, ktorý je čiastočne vyjadrený aj v jeho zrozumiteľnosti je jeho aktuálnosť a prostosť archaizmov. Možnosti aktualizácie nielen jazyka, ale obecné právneho textu ako takého sú potom ďalšou z výhod virtualizácie právnych predpisov, napríklad práve prostredníctvom eZbierky. Virtualizovaný právny predpis odbremený od nárokov formálnych znakov môže mať bližšie k prostrediu ktoré reguluje a potom kyberneticky reagovať na jeho zmeny a potreby, podobne ako elektronická rýchlostná tabuľa na diaľnici, ktorá svoju hodnotu mení podľa aktuálneho stavu vozovky.³² Takáto "kybernetizácia"³³, vytvorenie systému ktorý zbiera podnety svojho "okolia" na základe ktorých upravuje a koriguje svoju činnosť, je možné len za odstránenia súčasných formálnych prvkov právnych predpisov.

IV. PROJEKT ESBÍRKA

S určitou mierou nadhľadu sa dá povedať, že projekt vytvorenia eSbírky a elektronickej promulgácie práva sa v Českej republike stáva nikdy nekončiacim evergreenom. K schváleniu vecného zámeru došlo ešte v roku 2010³⁴ a po niekoľkých predchádzajúcich odsunutíach, je momentálny plán implementácie stanovený na rok 2024³⁵ (zatiaľ)³⁶, resp. účinnosť úpravy implementujúcej pravidlá pre eLegislativu je pre zatiaľ posunutá na začiatok roku 2024.³⁷ Zatiaľ posledným podstatným krokom k jeho dokončeniu bolo prijatie vládnej novely zákona o Sbírce

³⁰ Ibid.

³¹ K tomu zrovňaj napríklad vyššie spomínané Wittgensteinovo dielo ktoré je prakticky nečitateľné pre „bežného“ laika.

³² POLČÁK, R.: Pojem a metoda práva informačních technologií. In: POLČÁK, R. et al. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, s. 7 - 11.

³³ WIENER, N.: *Cybernetics or control and communication in the animal and the machine*. Massachusetts: MIT Press, 1985. 231 s. DOI: 10.7551/mitpress/11810.001.0001.

³⁴ Uznesením zo 4. augusta č. 554.

³⁵ Štorkán, M. „Jako vyvíjet jeden kus bugatti.“ *Legislativa online se opět odkládá, eSbírka se rozjede nejdřív v roce 2024.* *iRozhlas*, 2022. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cesko-esbirka-egovernment-vlada-ministerstvo-vnitra-vit-rakusan_2202140500_sto.

³⁶ K neustálemu posúvaniu termínu viz napr. Predchádzajúci "odsunutý" deadline: Ministerstvo vnútra nezvládlo včas zrealizovať projekty e-Sbírka a e-Legislativa. Digitálna tvorba zákonov sa už podruhé odsúva [online]. <https://www.piratskelisty.cz/clanek-3682-ministerstvo-vnitra-nezvladlo-vcas-zrealizovat-projekty-e-sbirka-a-e-legislativa-digitalni-tvorba-zakonu-se-uz-podruhe-odsouva>.

³⁷ eSbírka a eLegislativa - Ministerstvo vnútra České republiky [online]. <https://www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx>.

zákonů a mezinárodních smluv. Pritom účelom elektronickej zbierky zákonov má byť (vhodnejšie) naplnenie jedného zo základných predpokladov právneho štátu a právnych zásad, ktorou je možnosť adresátov noriem dozvedieť sa o norme, resp. o povinnosti, ktorá je na nich suverénom kladená.³⁸

Primárnym zdrojom práva v Českej republike by ideálne mala byť Zbierka zákonov, ktorá je k tomu zákonom určená a jej vydávanie je štátom garantované prostredníctvom redakcie Zbierky zákonov, rovnako tak štát garantuje reálnu možnosť oboznámenia skrz bezplatnú a zaručenú dostupnosť jednotlivých častok Zbierky na úradoch. To, že prostriedok Zbierky zákonov reálne k oboznamovaniu verejnosti s platným právom nie je využívaný môžeme pozorovať na základe množstva súkromných informačných zdrojov, ktorých je celé množstvo a často poskytujú len tú najzákladnejšiu funkcionálnosť, teda supľujú úlohu Zbierky zákonov.³⁹ Prípadne môžeme nájsť čiastočné uverejňovanie rôznych normatívnych aktov orgánmi verejnej moci, tie sú však výhradnou iniciatívou orgánov a nemajú potrebnú záväznosť, akú musí mať eZbierka.⁴⁰

K riešeniu nedostatkov, ktoré sú späté so súčasnou podobou promulgácie zákonov, resp. vydávaním jedinej oficiálnej Zbierky vo výhradne tlačenej podobe, by mal podľa dôvodovej správy prispieť projekt eZbierky, čo je rovnako aj cieľ celého projektu v rámci ktorého má byť eZbierka realizovaná - teda zvýšenie dostupnosti, prehľadnosti a zrozumiteľnosti.⁴¹ Toho by malo byť dosiahnuté za využitia možností, ktoré k tomu poskytujú informačné technológie, resp. nimi sprostredkovaná virtualizácia, čo je s ohľadom na ich rozšírenosť viac než rozumné a právo v tomto ohľade značne zaostáva, alebo ako to podal Howes, čokoľvek iné (fyzická promulgácia prostredníctvom papierovej Zbierky) je v súčasnej dobe technologických možností zhruba na úrovni zákonov promulgovaných na hlinených tabuľkách.⁴²

Obecne teda možno uznať, že posun k eZbierke je, najmä v krajine ktorá sama nemá prehľad o rozsahu a obsahu kompletného platného práva v dôsledku hneď niekoľkých recepcií,⁴³ rozhodne chvályhodný. Zámer však nestačí a veľká miera využiteľnosti a naplnenia stanovených cieľov záleží od konečného prevedenia, u ktorého je značná miera skepticizmu na mieste, s ohľadom na nie zrovna ideálnu históriu verejných IT zákazok.⁴⁴ Tie by však v ideálnom prípade mohli slúžiť ako negatívny príklad, či zdroj problémov, na ktoré treba myslieť a vyvarovať sa im, ako napríklad vytvorenie systému takým spôsobom aby štát neprišiel o vlastnícke právo k akýmkoľvek z dát⁴⁵, ktoré budú v rámci systému dostupné a využívané, či aby sa predišlo problému lock-inu, teda naviazanosti daného riešenia výhradne na jediného dodávateľa.⁴⁶ Dôveru nevzbudzuje ani samotné Ministerstvo ktoré podľa vlastnej prezentácie k požadovanému hardware-u a software-u, ako aj

³⁸ POLČÁK, R.: *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, s. 209.

³⁹ *Ibid.*, s 207 - 208. Prípadne viz portal zakonyprolidi.cz ktorý sa teší veľkej popularite a až donedávna neposkytoval žiadnu "nadštandardnú" funkcionálnosť, teda iba prinášal kompletne znenie zákonov a niektorých podzákonných noriem.

⁴⁰ Podobný stav, kedy existovala kvazipromulgácia vo forme uverejňovania zákonov jednotlivými orgánmi bez výslovného zákonného zmocnenia, existovala napríklad aj na Slovensku pred vznikom projektu slov-lex, ako napríklad systém JASPI. Prípadne, v rámci Českej republiky tak momentálne na svojich stránkach činí Ministerstvo Vnitra.

⁴¹ Vid' správu k projektu z webu Ministerstva Vnitra ČR. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx>

⁴² HOWES, D.: e-Legislation: Law-Making in the Digital Age [online]. McGill Law Journal. <https://lawjournal.mcgill.ca/article/e-legislation-law-making-in-the-digital-age/>.

⁴³ POLČÁK, R.: *Internet a proměny práva*. s. 210.

⁴⁴ Aj keď nie zrovna najtragickjší, no nedávny príklad môže byť implementácia EET, ktorá okrem niekoľko násobnej predraženosti disponuje typickým nešvárom verejných IT zákazok akým je vendor lock-in.

⁴⁵ K tomu viz napr. nechvalne známou kauzu spoločnosti Chaps, ktorá mala po dlhú dobu ako jediná prístup ku všetkým dátam o verejnej doprave na základe zmluvy s Ministerstvom dopravy ČR. MÍŠEK, J.: Data veřejného sektoru. In.: POLČÁK, R. *Právo informačních technologií*. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 367 – 369. Či problem vlastníctva databázi rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, ktorým je momentálne jej prevádzkovateľ spoločnosť IBM.

⁴⁶ POLČÁK, R.: *Internet a proměny práva*. s. 214.

vytvoreniu dátovej bázy a 5 ročnej technickej podpore zatiaľ otázku práv k týmto požiadavkám skôr neriešilo.⁴⁷

Jedným z hlavných argumentov pre zavádzanie elektronickej promulgácie, ktorý je používaný aj pre projekt eSbírky, je väčšia dostupnosť platného práva pre širokú verejnosť. Tento argument v sebe však môže skrývať ešte ďalší, často prehliadaný aspekt, ktorým je širšia dostupnosť aj pre zdravotne postihnutých. Elektronické (teda virtualizované) rozhranie, oproti tomu analógovému, umožňuje využitie celého rádu asistívnych technológií. K zaisteniu prístupnosti webových rozhraní pre zdravotne postihnuté osoby sú orgány verejnej správy povinné aj v súčasnosti podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2102 z 26. októbra 2016 o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora.⁴⁸ Takáto podpora prístupnosti zrakovo postihnutých by mohla vyzeráť rôznym spôsobom od možnosti zväčšenia fontu a odstránenia zbytočných vizuálnych prvkov stránky, cez jednoduché html programovanie s využitím atribútu "alt" ktoré dokopy zľahčujú využitie text-to-speech technológií, až po vlastnú implementáciu tejto technológie. Moderné technológie prinášajú celý rad možností zľahčenia prístupu, preto je chvályhodné, že na tieto možnosti bolo myslené aj pri príprave novely, ktorá sa na takúto dostupnosť sama odvoláva, okrem konzultácií s rôznymi organizáciami zastupujúcimi zrakovo postihnutých sa však bližšie k spôsobom uľahčenia prístupu nevyjadruje.⁴⁹

Ďalšia z otázok, ktorú by sme mohli podradiť pod hlavičku "širšieho prístupu" je otázka práva na internet a digitálneho vylúčenia. Je to práve tento argument, ktorý je často použitý zástancami duálneho prístupu k promulgácii, teda k zachovaniu klasickej tlačenej podoby Zbierky zákonov, paralelne s eZbierkou. Tento argument však nie je namieste, resp. by v zásade zrovna z tohto dôvodu bolo zachovávanie tlačenej verzie Zbierky prakticky bezpredmetné, nakoľko tá je zo zákona v súčasnosti dostupná na úradoch vo vymedzených hodinách. Novela zákona potom ukladá týmto istým inštitúciám povinnosť obdobným spôsobom sprístupňovať eZbierku, nadto potom umožňuje si u týchto inštitúcií objednať tlačenu čiastku Zbierky.⁵⁰

Takýto kvazi-sprostredkovateľský prístup je na jednej strane z autorovho pohľadu vítaný nakoľko je v súlade s možnosťami, ktoré digitálne vylúčeným jedincom už v súčasnosti poskytujú niektoré služby dostupné v rámci siete CzechPOINT, na druhej strane však napríklad aj zavádzanie digitálnej promulgácie mohlo otvoriť väčšiu diskusiu o probléme digitálneho vylúčenia a obecné (novo-vzniknušieho?) práva na Internet, obzvlášť potom vo svetle smerovania Európskej komisie v tejto otázke, kedy právo na prístup k internetu bolo záverom minulého roka označené Ursulou von der Leyn za základné ľudské právo.⁵¹

Posledným bodom ktorý možno zaradiť pod "širšiu dostupnosť" leží na opačnom konci zákonodarného procesu, a to v možnosti širšej verejnej participácie pri príprave návrhov znení zákona. Účasť verejnosti na zákonodarnom procese uvádza aj dôvodová správa ako jeden z benefit pre dotknutý subjekt "Občana" a to isté je sľubované aj podnikateľským subjektom.⁵² Okrem

⁴⁷ Vid' prezentácia MV ČR k projektu eSbírka a eLegislativa [online]. Dostupné zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/probehli-ii-seminar-k-pruzkumu-trhu-projektu-esbirka-a-elegislativa.aspx>. Najmä potom prezentácia "Věcná část".

⁴⁸ Implementácia tejto Smernice ja však viac než suboptimálna, kedy sa webové stránky, ktoré by mali zvlášť dbať zvýšenej dostupnosti pre zdravotne postihnutých obmedzujú len na ospravedlňujúci text s výčtom všetkých spôsobov akým nie sú v súlade so Smernicou, vid' napr. takúto správu na webovom sídle slovenského Verejného ochrancu práv: https://www.vop.gov.sk/files/Vyhlasenie-o-pristupnosti_VH_20072020_final.pdf.

⁴⁹ Sněmovní tisk 646/0 V.l.n.z. o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, s. 80. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=646&CT1=0>.

⁵⁰ Ibid., s. 100.

⁵¹ Statement by the President at 'Internet, a new human right' [online]. European Commission - European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_1999.

⁵² Sněmovní tisk 646/0 V.l.n.z. o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, s. 47. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=646&CT1=0>.

verejnosti by malo byť uľahčené zapojenie aj iných verejných subjektov do prípravných fází. U týchto je potom dôvodová správa aspoň trochu konkrétnejšia, keď hovorí o napojenie na existujúcu spisovú službu eKlep, oproti verejnosti u ktorej sa odvoláva len na technológie právnej informatiky.⁵³ Tak ako u mnohých z aspektov eZbierky bude aj u participácie verejnosti otázna konečná forma implementácie a to nie len z technického hľadiska. Negatívnym príkladom v tomto ohľade môže byť Slovensko, kde zákon č. 400/2015 Z. z. Zákon o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov, síce uvádza povinnosť uverejniť návrh zákona k pripomienkovému konaniu laickou i odbornou verejnosťou prostredníctvom portálu Slov-lex, pričom návrh zákona musí následne reflektovať pripomienky zaznamenané na portáli, a to ako sám uvádza k širšiemu začleneniu a informovaniu verejnosti, túto povinnosť však nemajú také právne predpisy, ktoré sú predkladané na základe vládneho návrhu - teda pre väčšinu právnych predpisov.⁵⁴

Argument, ktorý s rozšírenou participáciou verejnosti spája napríklad aj dôvodová správa, je lepšia prehľadnosť, resp. ľahšia porozumiteľnosť zákona pre laickú verejnosť. K tomu by však malo najmä prispieť používanie jednotnej eŠablóny pre tvorbu normatívnych predpisov či využívanie systému CzechVOC k zjednoteniu používanej terminológie. Zjednocovanie formy a jazyka právnych predpisov je určite opäť chvályhodný počin, no ponúka sa otázka, prečo k tomu nedošlo skôr, resp. prečo je práve eSbírka tým kľúčovým momentom.⁵⁵

Ak teda nie je potrebné zachovávať tlačенú Zbierku zákonov z dôvodu širšej dostupnosti, resp. zachovanie modelu klasického sprístupňovania čiastok Zbierky na zákonom vymedzených miestach z dôvodu obecnej prístupnosti bez ohľadu na digitálnu gramotnosť a možnosti občana, je otázne či existujú iné argumenty pre zachovanie tlačenej verzie Zbierky. Jeden z ďalších argumentov s ktorými je možné sa bežne stretnúť je argument dôveryhodnosti. Tá má v tomto prípade dva významy. Jednako ide o "subjektívne" vnímanú autoritatívnosť písaného textu oproti tomu digitálnemu, a jednako ide o otázku bezpečnosti a možnosti pozmenenia textu, ktorý je vydávaný za (jediné) autoritatívne znenie.

K otázke subjektívne vnímanej autoritatívnosti virtuálnej Zbierky zákonov, či obecne digitálneho textu uvádza Howes, že je to jednoducho otázka "opustenia" tej predstavy, že záväzný je výhradne tlačенý text Zákona.⁵⁶ Akokoľvek to môže vyznieť až banálne, že jediným potrebným krokom je opustenie tejto predstavy, Howes tento pokyn správne adresuje štátu, nie občanovi. Je možné predpokladať, že občan má pocit nižšej záväznosti u digitálneho textu jednoducho preto, že doteraz bol konfrontovaný výhradne so súkromnými, či inými nezáväznými formami virtuálnej promulgácie. Preto je potrebné tento krok vnímať ako taký, ktorý musí učiniť štát, teda prepožičať (aj) digitálnej zbierke takú záväznosť aby sa na ňu mohol občan odvolávať a vo všetkých ohľadoch ju považovať za rovnocennú tej tlačenej.⁵⁷

Druhým aspektom tohto problému je otázka bezpečnosti, resp. otázka manipulovateľnosti virtuálne promulgovaného textu. Opäť sa teda jedná o otázku technickej implementácie, ktorá však musí byť dostatočne robustná. Okrem potencionálnej manipulácie textu, ktorá je v digitálnej verzii overiteľná aj užívateľom, napríklad pomocou kontroly integrity súboru prostredníctvom HASH funkcie, či PDF/A certifikátu a podobne, počíta napríklad slovenská úprava so zachovaním jednej

⁵³ Ibid., s. 64.

⁵⁴ Vid' §9 a §10 zákona č. 400/2015 Z. z. Zákon o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/400/20210101>

⁵⁵ Vid' prezentácia MV ČR k projektu eSbírka a eLegislativa [online]. Dostupné zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/probehli-ii-seminar-k-pruzkumu-trhu-projektu-esbirka-a-elegislativa.aspx>.

⁵⁶ HOWES, D.: e-Legislation: Law-Making in the Digital Age [online]. McGill Law Journal.

⁵⁷ To je ostatne aj cieľ ktorý tomuto projektu priznáva aj dôvodová správa, vid': Sněmovní tisk 646/0 VI.n.z. o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, s. 66 - 67. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=646&CT1=0>.

autoritatívnej tlačenej verzii, doručenej správcovi portálu slov-lex, ktorá tvorí predlohu digitálneho textu, a to pre zachovanie možnosti kontroly, že ku chybe v texte nedošlo ešte pred jeho uverejnením.⁵⁸ Podobné obavy v pochybeniach pri prepise sú však na mieste aj pri úvahách o "klasickej" tlačenej Zbierke zákonov. V rámci návrhu technického riešenia Ministerstva by túto funkciu malo suplovať centrálné dátové úložisko so zvlášť zabezpečenými dokumentami s časovými pečiatkami.⁵⁹

Posledná otázka bezpečnosti, ktorá čiastočne hovorí v prospech zachovania nejakej formy tlačenej Zbierky (a jej širšej dostupnosti), je problematika bezpečnostných incidentov, ktorých výsledkom by mohla byť dlhodobjšia nedostupnosť portálu ako napríklad DDoS útok, alebo iné technické pochybenie, ku ktorému nedošlo zámerne, no spôsobilo dlhodobú nedostupnosť eZbierky. Je teda jasné, že technická stránka celého riešenia musí byť skutočne robustná,⁶⁰ tak aby nedochádzalo ideálne k žiadnym, no rozhodne nie k dlhodobým výpadkom dostupnosti systému.

Okrem týchto základných otázok, ktoré by prakticky mali zaistiť možnosť prevedenia tlačenej verzii Zbierky zákonov na digitálnu eZbierku, by bola značne premrhaná šanca nevyužiť ďalších, tak povediac rozširujúcich možností, ktoré vo vzťahu k virtuálnej promulgácii prinášajú informačné technológie. Jedna z výhod, ktorá bola už spomenutá vyššie, spočíva vo využívaní jednotných eŠablón, ktoré následne jednako umožňujú vytváranie konsolidovaných znení u noviel, naproti rozosieleniu jednotlivých častí ktoré si potom adresát musel skladať, tak trochu ako tajničku, z jednotlivých rozposlaných častí, zákonodarca počíta aj s relatívne pokročilou funkciou, kedy bude adresát v konsolidovanom znení novelizovaného predpisu upozornený, napr. farebným odlišením, o novelizovaných častiach a ich znení, v kontexte celého predpisu.⁶¹ Ďalšou výhodou, ktorú používateľom poskytuje digitálne prostredie je funkcionálna upozornenie na zmeny vo vybraných predpisoch. Tú zákonodarca od eSbírky očakáva v podobe možného zadania e-mailovej adresy na ktorú budú následne chodiť upozornenia o zmenách vo vybraných právnych predpisoch.⁶² Slovenská úprava oproti tomuto návrhu rozširuje možnosť notifikácií aj na využitie systému RSS, ten sa však v súčasnosti neteší práve veľkej popularite, preto je jeho vypustenie z ponuky v poriadku. Rozšírenie funkcionality nad ktorou sa však mohol zákonodarca zamyslieť je rozšírenie možnosti zriadenia notifikačnej služby okrem jednotlivých okruhov aj na určité "tematické" celky. Takáto funkcionálna by určite bola populárna medzi "laickejšou" verejnosťou ako rôznych drobných podnikateľov, či živnostníkov, ktorí by mohli dostávať ucelený prehľad o zmenách v oblasti ich podnikania, bez potreby prvotnej komplexnej rešerše o tom "čo sa oplatí sledovať".

Obecne potom možno odporučiť inšpiráciu u existujúcich súkromných promulgácii zákona, čo do funkcionality, ktorú ponúkajú. Od spomínaného, vládou zvažovaného návrhu, na poskytovanie zvlášť zvýraznených častí novelizovaného textu je len krok k možnosti zobrazenia (komplexného) historického znenia právneho predpisu.

Takýto postup zákonodarcu by potom mohol viesť k pozitívnej (a skôr nezamýšľanej) externalite, kedy by súčasný poskytovateľ takéhoto veľmi základného druhu služby informovania o platnom práve museli prísť s komplexnejšími službami, ako poskytovanie komentárov,

⁵⁸ Vid' Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov, najmä sekcie k § 21 a násl. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=417996>.

⁵⁹ Vid' prezentácia MV ČR k projektu eSbírka a eLegislativa [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/probehli-ii-seminar-k-pruzkumu-trhu-projektu-esbirka-a-elegislativa.aspx> Najmä potom časť Technické řešení projektu.

⁶⁰ BERDYKHANOVA, D., DEGHANTANHA, A., HARIRAJ, K. Trust challenges and issues of e-government: E-tax prospective. IEEE: 2010 International Symposium on Information Technology, 2010. DOI: 10.1109/itsim.2010.5561596.

⁶¹ Sněmovní tisk 646/0 VI.n.z. o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv, s. 101. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=646&CT1=0>.

⁶² Ibid., s. 87.

judikatúry alebo zjednodušeného znenia a podobne, aby si udržali záujem svojich "zákazníkov", ktorý z takého budú ďalej profitovať.⁶³

V. ZÁVER

Tento príspevok mal čitateľovi predstaviť krátku úvahu nad možnosťami virtualizácie právnych predpisov a možných benefitov, ktoré by z toho plynuli.

Právny predpis, ako komunikácia normy, je definovaný celým radom svojich zložkových aspektov, ktoré musí naplniť aby ho bolo možné považovať za dokonalý. Tieto zložky potom z pohľadu tejto úvahy možno rozdeliť na tie, ktoré samé majú nejaké formálne znaky, teda je možné pri nich uvažovať o ďalšej forme abstrakcie, a na také u ktorých to už zmysel nedáva, ako napríklad právomoc orgánu, ktorý predmetný právny predpis vydáva. Aspekt o ktorom bolo v texte pojednané najobširnejšie bola otázka promulgácie, u ktorej rôzne kvazi-virtuálne varianty môžeme pozorovať už v súčasnosti a o ktorej virtualizovanej verzii v podobe eZbierky sa uvažuje aj ako o plnej, resp. oficiálnej virtualizácii. Samotná virtualizácia tohto procesu je však, ako bolo predstreté v texte, komplexného charakteru a teda prináša so sebou ako niektoré benefity, tak niektoré prekážky ktoré je potrebné adresovať. Z pohľadu virtualizácie sa ako najširší benefit javí lepšie napĺňovanie jedného zo základných účelov Zbierky zákonov, teda širšia a omnoho lepšia dostupnosť noriem ich adresátmi.

Pri otázkach dostupnosti môže (virtualizovaný) právny predpis ťažiť rovnako z odstránenia ďalších formálnych aspektov, resp. prekážok ktoré tieto formálne aspekty predstavujú, napríklad v podobne lepšej dostupnosti pre zdravotne postihnutých. Podobne je na tom aj ďalší súvisiaci formálny aspekt právneho predpisu, ktorý ho zároveň definuje, a to je jazyk. Možnosti jeho virtualizácie absolútnej sú značne obmedzené, nakoľko ako bolo zdôraznené v časti III.2 absolútna virtualizácia jazyka, ak je vôbec možná s ohľadom na konštrukciu práva ako uzavretého komplexného systému (ktorý nutne vyžaduje vlastnú vnútornú koherenciu), by viedla buďto k výraznej informačnej strate, čo do komplexnosti komunikovaných normatívnych požiadaviek (virtualizácia piktogramom) alebo by bola táto forma prakticky nepoznateľná pre bežného adresáta (virtualizácia formalizovaným logickým systémom znakov). Čiastočné naplnenie tohto účelu, a čiastočnú virtualizáciu jazyka, však môže v prostredí eSbírky zaistiť používanie jednotného legislatívneho slovníku CzechVOC a jednotných eŠablón. Ohľad, v ktorom však môže byť virtualizácia prospešná vo vzťahu k jazyku, nespolieha na virtualizáciu jazyka použitého predpisom, ale na virtualizáciu formy predpisu. Šin radí medzi jednotlivé požiadavky aj zrozumiteľnosť jazyka, ktorý je prostý archaizmom. Oproti štandardnej tlačenej verzii Zbierky, má tak tá virtuálna výhoda, že môže naďalej reagovať na zmeny vo svojom, regulovanom, prostredí a podľa potreby sa im prispôsobovať. To nás však priviedlo k niektorým z problematických aspektov virtualizácie, ktoré je potrebné adresovať, napríklad pri ďalšom postupe v projekte českej eSbírky.

Vo vzťahu k možnosti kybernetického prispôsobovania vyvstáva problém autenticity virtuálneho predpisu, ktorý musí jednako zaručiť svoju informačnú integritu, napríklad prostredníctvom niektorej formy šifrovania, a zároveň svoju autenticitu voči schválenému zneniu, ktorá je napríklad na Slovensku zaručená ponechaním jednej autentickej kópie v redakcii Zbierky. Tento problém je potom veľmi úzko spojený s problémom dôveryhodnosti virtualizovanej Zbierky zo strany občanov. Podľa názorov spomínaných v časti IV sa však jedná, takpovediac o „silu zvyku“;

⁶³ POLČÁK, R.: *Internet a proměny práva*. 2012, s. 207 - 208.

teda tento problém by mal byť odstránený prvotne prepožičaním potrebnej záväznosti virtuálnej Zbierke štátom, a jej následným používaním. Podobne je nutné predstaviť aj dostatočne robustné technologické riešenie, ktoré bude odolné voči úmyselným alebo náhodným výpadkom dostupnosti eSbírky.

Z takéhoto pozorovania potom vyplýva, že proces virtualizácie je síce procesom, na ktorého konci môže stáť určité zlepšenie, ktoré je dokonca možné označiť za žiaduce, no tento proces nemôže na seba vziať podobu absolútnej formy. A to nie len napríklad v podobe absolútnej virtualizácie jazyka, ktorej výsledok by prispel viac k zhoršeniu stávajúcej situácie, ale ani v podobe absolútnej virtualizácie Zbierky, nakoľko z predchádzajúceho vyplýva, že je nutné zachovať aspoň v niektorých ohľadoch jej štandardnú papierovú verziu, či už pre digitálne vylúčených jedincov alebo pre prípady výpadku, či neoprávnenej manipulácie. Pri správnom nastavení jednotlivých krokov a aspektov v projekte eSbírky, môže však dôjsť k výraznému zlepšeniu komunikácie, v súčasnosti veľmi roztrieštených právnych noriem ich adresátom, teda lepšie naplniť jednu z jej primárnych účelov.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

eSbírka, virtualizácia, promulgácia, právny predpis

KEY WORDS

eCollection, virtualisation, promulgation, legal texts

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BERDYKHANOVA, D., DEGHANTANHA, A., HARIRAJ, K. Trust challenges and issues of e-government: E-tax prospective. IEEE: 2010 International Symposium on Information Technology, 2010. DOI: 10.1109/itsim.2010.5561596
2. BULDT, B.: The Scope of Godel's First Incompleteness Theorem. LOGICA UNIVERSALIS, roč. 8, č. 3 – 4, s. 499 – 552. DOI: 10.1007/s11787-014-0107-3
3. Dôvodová správa k vládnemu návrhu zákona o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov, najmä sekcie k § 21 a násl. Dostupné z: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=417996>
4. eSbírka a eLegislativa - Ministerstvo vnútra České republiky [online]. <https://www.mvcr.cz/clanek/esbirka-a-elegislativa.aspx>
5. HOWES, D.: e-Legislation: Law-Making in the Digital Age [online]. McGill Law Journal. <https://lawjournal.mcgill.ca/article/e-legislation-law-making-in-the-digital-age/>
6. KNAPP, V. et al.: Tvorba práva a její současné problémy. Praha: Linde, 1998.
7. LÉVY, P.: Becoming Virtual, Reality in the Digital Age. New York: Plenum Trade. 1998.
8. LOPES, F.: Information Theory and Logical Analysis in the Tractatus Logico-Philosophicus. Philosophia, roč. 51, č. 1, s. 217 – 253. DOI: 10.1007/s11406-022-00516-w
9. Ministerstvo vnútra nezvládlo včas zrealizovať projekty e-Sbírka a e-Legislativa. Digitálna tvorba zákonov sa už podruhé odsouva [online]. <https://www.piratskelisty.cz/clanek-3682-ministerstvo-vnutra-nezvladlo-vcas-zrealizovat-projekty-e-sbirka-a-e-legislativa-digitalni-tvorba-zakonu-se-uz-podruhe-odsouva>
10. POLČÁK, R.: Internet a proměny práva. Praha: Auditorium, 2012.
11. POLČÁK, R. et al.: Právo informačních technologií. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018.

12. POLČÁK, R. et al.: Virtualizace právních vztahů a nové regulatorní metody v pozitivním právu. Právník. 2019, č. 1.
13. Prezentácia MV ČR k projektu eSbírka a eLegislativa [online]. Dostupné zde: <https://www.mvcr.cz/clanek/probehli-ii-seminar-k-pruzkumu-trhu-projektu-esbirka-a-elegislativa.aspx>
14. Slovník cizích slov. Vyd. 2. Praha: Baronet, 2005. ISBN 80-7214-797-8.
15. Sněmovní tisk 646/0 VI.n.z. o Sbírce zákonů a mezinárodních smluv. <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=646&CT1=0>
16. Statement by the President at 'Internet, a new human right' [online]. European Commission - European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_1999
17. SUSSKIND, R.: Online courts and the future of justice. Oxford: Oxford University Press, 2019. DOI: 10.1093/oso/9780198838364.001.0001
18. ŠÍN, Z.: Tvorba práva. Pravidla, metodika, technika. Praha: C.H. Beck, 2003.
19. WIENER, N.: Cybernetics or control and communication in the animal and the machine. Massachusetts: MIT Press, 1985. DOI: 10.7551/mitpress/11810.001.0001
20. WITTGENSTEIN, L.: Tractatus logico-philosophicus. Praha: Oikoymenh, 2007.
21. Zákon č. 400/2015 Z. z. Zákon o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2015/400/20210101>

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTORA

Mgr. Andrej Krištofik

PhD študent

Masarykova univerzita Brno

Právnická fakulta, Ústav práva a technológií

Veveří 70, Brno 60200, Česká republika

Telefónne číslo: +420 702740300

E-mail: kristofik@muni.cz